

در دوره بلوغ به یاری نوجوانان بشتاییم

مجید رشیدپور

مطالعه و بررسی این واقعیت را آشکار می‌سازد که انسان در طول عمر همیشه در معرض خطرهای گوناگون قرار دارد. کودکان قبل از تولد و هم چنین پس از آن با مشکلات زیادی روبه‌رو می‌شوند که بخشی از آن‌ها بیماری‌های گوناگونی است که آنان را هر لحظه تهدید می‌کند. کودکان وقتی که توان راه رفتن را به دست می‌آورند، مسائل و مشکلات تازه‌ای از قبیل سقوط از بلندی، برق گرفتگی و غرق شدن در حوض و استخر جان و سلامت آنان را در معرض خطر قرار می‌دهد.

پدران و مادران باید توجه داشته باشند که کودکان امانت‌های الهی‌اند و آنان موظف هستند در حد توان فرزندان خود را محفوظ نگه دارند. از این گذشته کودکان همانند اشیای جامد نیستند که والدین تنها به حفظ و حراست آنان اکتفا کنند، بلکه موجوداتی زنده و متحرک‌اند که باید همه عوامل رشد و پویایی آنان را فراهم آورند.

پس پدران و مادران علاوه بر حفظ کودکان باید همه امکاناتی را که رشد و تعالی آنان را موجب می‌گردد در حد توان و قدرت خود فراهم کنند تا در حفظ امانت الهی دچار خیانت نشده باشند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که پدران و مادران با دو شیوه می‌توانند وظایف عقلی و شرعی خود را دربارهٔ فرزندان انجام دهند:

۱- امروزه عوامل پیش‌گیرندهٔ زیادی وجود دارد که با استفاده از آن‌ها از بروز خطرها به میزان محسوسی کاسته می‌شود. به عنوان مثال در مقابل ایوان‌ها نرده نصب می‌کنند تا از سقوط کودکان جلوگیری گردد، در کنار حوض‌ها و استخرها حفاظ می‌کشند تا کودکان از سقوط در استخر محفوظ بمانند و نیز با استفاده از وسایلی از برق‌گرفتگی کودکان پیش‌گیری می‌کنند.

۲- در مواردی نیز پدران و مادران آگاهی‌های لازم را به فرزندان خود می‌دهند که این آگاهی‌ها و آموزش‌ها نقش بسزایی دارد، زیرا فرزندان از این تجارب بهره‌گرفته، از سقوط و تلف شدن خود جلوگیری می‌کنند.

کودکان وقتی که در شرف بلوغ جنسی قرار می‌گیرند مشکل تازه‌ای فرا راه آنان ایجاد می‌شود. آن‌ها نمی‌دانند که بلوغ چیست، چگونه باید با آن برخورد کنند، چرا بالغ می‌شوند و فلسفهٔ بلوغ چیست. همهٔ این نادانی‌ها ممکن است برای نوجوان مشکلاتی به وجود آورد و به طور قطع و یقین احتیاج به کمک و یاری پدر و مادر دارد. لذا سکوت و بی‌تفاوتی آنان ممکن است ضایعاتی برای فرزند ایجاد کند که گاهی جبران‌ناپذیر است.

در کشورهای متمدنی، از نظر فرهنگی این مشکل برای نوجوانان حل می‌شود. بدین ترتیب که دختر و پسر در آستانهٔ بلوغ با مسائل آن آشنا می‌شوند و به خوبی در می‌یابند که فلسفهٔ وجودی تجهیزات تناسلی چیست و چگونه باید از آن‌ها بهره‌گرفت.

آیا نهادهای فرهنگی و آموزش و پرورش ما تاکنون توانسته‌اند از چنین برنامه‌هایی که در دنیای امروز در جریان است اقتباس کرده، به‌طور صحیح و منطقی فیلم و اسلاید برای کودکان و نوجوانان تهیه کنند تا جهل و نادانی که عامل هر نوع انحراف و فساد و تباهی است برطرف گردد؟ متأسفانه خانواده‌ها نیز نوعاً با بی‌تفاوتی از کنار این مسئله عبور می‌کنند و کودک و نوجوان خود را در جهل و نادانی مطلق رها می‌سازند، در حالی که قرآن می‌فرماید: فبشر عبادی الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه. ^۱ بشارت بده به بندگانی که گوش فرا می‌دهند و آنچه خوب است اقتباس می‌کنند.

باید توجه داشته باشیم که دو عامل اساسی این بی‌تفاوتی را در والدین تقویت می‌کند: اول این که شرم و حیای کاذب مانع از آن می‌گردد که پدران و مادران وظایف خود را در این دوره انجام دهند و دوم آن که با رسیدن به دورهٔ بزرگسالی همهٔ مشکلات بلوغ را که در دورهٔ نوجوانی به آن ابتلا داشته‌اند، از یاد می‌برند. آنان فراموش کرده‌اند که چه دورهٔ حساس و سختی را پشت سر گذاشته و چه زبان‌هایی را متحمل شده‌اند.

آیین اسلام، دین عقل و منطق است و این گونه شرم و حیا را نفی کرده، آن را شرم احقرانه قلمداد می‌کند و دستور می‌دهد که در درک حقایق و واقعیت‌ها نباید شرم و حیایی وجود داشته باشد. به عبارت دیگر: لا حياء فی الدین. ^۲ در یادگیری آن چه در آیین اسلام آمده است نباید دچار شرم و حیا شد.

برای جلب توجه بیشتر پدران و مادران نسبت به دشواری‌های دوران بلوغ، به شکوه و گلابه‌هایی که برخی از نوجوانان ابراز داشته‌اند

موهیتی از خدا به انسان است، در صورتی که به طور صحیح و متعادل از آن استفاده به عمل آید. اما اگر بیش از اندازه منطقی مورد استفاده قرار بگیرد توان و قدرت فکری فرد به همان مقدار دچار افت و ناتوانی خواهد شد.

این دانشمند بزرگ این طور استدلال می‌کند: غذایی که انسان‌ها استفاده می‌کنند و به عنوان بدل مایتحلل وارد بدن می‌شود در درجه اول عضوی را تقویت می‌کند که بیش‌تر از سایر اعضا فعال است و سپس متوجه دیگر اعضا خواهد شد. نتیجه‌ای که این دانشمند بزرگ اسلامی به دست می‌آورد این است که اگر در اعمال غریزه جنسی افراط و تفریطی صورت گیرد، به همان نسبت توانمندی فکر و اندیشه دچار ضعف و ناتوانی خواهد شد. این دانشمند مثال زیبایی را برای تبیین بحث خود بیان می‌کند: در گذشته در نانوائی‌ها خمیر به وسیله برق فراهم نمی‌شد بلکه شخصی آرد را به وسیله بازوی خود به صورت خمیر در می‌آورد. این دانشمند این طور استدلال می‌کند که این کارگر وقتی به خوردن غذایی می‌پردازد خونی که در بدنش به وجود می‌آید در درجه اول سراغ رگ‌های بازوی او می‌رود، زیرا عضو فعال این شخص خمیرگیر بازوان اوست و به همین جهت ورزیدگی بیش‌تری پیدا می‌کند. بنابراین به خوبی در می‌یابیم که رعایت اصول اعتدال برای رشد عمومی انسان امری ضروری و لازم است.

جامعه ما احتیاج به قدرت تفکر و خلاقیت دارد، در حالی که برخی از نوجوانان در اثر نادانی و جهل به خودارضایی اعتیاد پیدا می‌کنند و توان و قدرت جسمی خود را از دست می‌دهند. پرواضح است که ناتوانی فکری و

اشاره می‌کنیم. در کتاب "آن چه که باید یک جوان بداند" چنین آمده است:

پدر هرگز تو را حلال نخواهم کرد، زیرا تو در دوره بلوغ مرا از بسیاری از کارهای زشت و ناروا بازداشتی ولی هرگز جمله و کلامی درباره بلوغ جنسی به من نگفتی و مرا از دشواری‌های آن آگاه نساختی، حال آن‌که تو مربی من بودی و من بر اثر نادانی و جهل دچار اشتباهات زیادی شدم که جبران آن بزیایم بسیار سخت و دشوار است.

مشاوری نقل می‌کرد که دختر ۲۴ ساله‌ای از شهرستان تماس گرفته، چنین می‌گوید: من دختر بیست و چهار ساله‌ای هستم که از سن ۱۴ سالگی به رفتار زشت و نازیبایی اعتیاد پیدا کرده، تاکنون گرفتار این کردار زشت می‌باشم. اکنون خواستگاری برایم پیدا شده است، اما چون به این روحیه ناروا آلوده‌ام در پاسخ مثبت دادن به خواستگار مرددم و نمی‌دانم آیا می‌توانم همسر خوبی برای او باشم یا در امر ازدواج دچار شکست خواهم شد؟ مرا یاری دهید.

مدیر دبیرستانی در دفتر خاطرات خود چنین نوشته بود: امروز شاگردی که در سال آخر دبیرستان تحصیل می‌کند نزد من آمد و چنین گفت: آقای مدیر به کمک و یاری‌ام بشتابید. مدت‌هاست که گرفتار خودارضایی شده و تمام توان و قدرت فکری خود را از دست داده‌ام. وقتی معلم ریاضی به حل مسئله ریاضی می‌پردازد احساس می‌کنم توانایی فکری خود را از دست داده‌ام. مرا یاری کنید.

بزرگ‌ترین مرد تعلیم و تربیت، مرحوم آیت‌الله نراقی در کتاب جامع السعاده در باب غریزه جنسی چنین می‌نویسد: "غریزه جنسی

چیست، کی بالغ می‌شوند و وظایف آنان چگونه است.

در چنین خانواده‌هایی از هر نوع عوامل تحریک کننده که موجب بلوغ زودرس نوجوان می‌گردد پرهیز می‌شود. در مهمانی‌ها و رفت‌وآمدهای فامیلی موازین شرعی به خوبی رعایت می‌گردد و علاوه بر این با راهنمایی پدران و مادران ارتباط کودکان با یکدیگر و طرز لباس پوشیدن دختران و پسران و خود پدر و مادر به خوبی مشخص می‌شود و از ظواهر تحریک کننده احتراز می‌گردد. هم چنین اگر وسایل ارتباطی مثل ماهواره، تلویزیون یا کامپیوتر در خانه وجود دارد با بینش و درایتی که پدران و مادران در فرزندان خود ایجاد کرده‌اند، جز در موارد صحیح و معقول از آن‌ها استفاده نمی‌شود.

خداوند متعال در ترسیمی از یک خانواده مؤمن چنین می‌فرماید: یا ایهاالذین آمنوا لیستأذنکم الذین ملکتم ایمانکم و الذین لم یبلغوا الحلم منکم ثلاث مراتب من قبل صلوة الفجر و حین تضعون ثیابکم من الظهیرة و من بعد صلوة العشا ثلاث عوارب لکم^۳. ای کسانی که به خدا ایمان آورده‌اید، اطفالی که هنوز به بلوغ جنسی نرسیده‌اند در شبانه روز سه مرتبه باید از شما اجازه ورود بگیرند: یک بار پیش از نماز صبح، یک بار پس از نماز خفتن و بار سوم در هنگام ظهر که جامه‌ها را از تن در می‌آورید و به استراحت می‌پردازید. این سه نوبت وقت خلوت و آسایش شماست.

در پایان مقاله به نکات ضروری و مهمی اشاره می‌کنم که برای سازندگی نوجوانی که در آستانه بلوغ قرار دارد مفید و سازنده است.

۱- پدران و مادران سعی کنند محیط

عقلی زمینه مناسبی برای یادگیری بسیاری از مفاسد اخلاقی و اجتماعی است.

پدران و مادران عاقل با احساس مسئولیتی که درباره فرزندان خود دارند باید با درایت و عقل در دوره بلوغ جنسی به کمک و یاری فرزندان خود بشتابند و آنان را در ورطه دشوار و خطیر بلوغ تنها رها نسازند.

پدران و مادران قبل از هر چیز باید جو دینی و مذهبی را بر محیط خانواده حاکم کنند، زیرا در چنین محیطی نوجوانان با مسائل شرعی آشنا می‌شوند و می‌فهمند که نشانه‌های بلوغ

فرزندان خود قرار دهند تا به تدریج نوجوانان با الهام از آن کتاب‌ها راه مناسب و صحیح را انتخاب نمایند و از هر نوع اعتیاد غلط دوری کنند.

پدر و مادری که از امکانات تربیتی خوبی برخوردار نیستند، هرگاه احساس کنند که فرزندشان در آستانه انحراف جنسی قرار گرفته است و خود را از راهنمایی او عاجز می‌یابند، باید با مراجعه به مدرسه یا مرکز مشاوره با افراد حاذق و کارکشته مشکل خود را در میان بگذارند. بدیهی است که مشاور حاذق ضمن برخورد با چنین دانش‌آموزی مشکل را شناسایی کرده، راهنمایی‌های لازم را ارائه خواهد کرد.

پدران و مادران باید توجه داشته باشند که شاید خود نوجوان نیز احتیاج مبرم به چنین افرادی را احساس می‌کند ولی جرئت بازگو کردن آن را ندارد.

به طور کلی فخر خانواده‌ها نباید این باشد که فرزندشان رشد پیدا کرده و به درس خواندن پرداخته است، بلکه افتخارشان این باید باشد که فرزندشان از دوره بلوغ به سلامت گذشته، با توان و قدرت فکری به تحصیل ادامه می‌دهد.

پی‌نوشت‌ها:

۱- سورة الزمر، آیه ۱۸.

۲- کتاب معجم بحار الانوار، ماده حیا، تألیف آقای زادش.

۳- سورة نور، آیه ۵۸.

خانوادگی را سرشار از مهر و محبت کنند و رابطه زن و شوهر بسیار صمیمی باشد. علاوه بر این ارتباط پدر و مادر با فرزندان بر از تفاهم و صمیمت باشد، زیرا در چنین محیطی بر اثر صفا و صمیمیتی که بین اعضای خانواده حاکم است هر مشکلی برای نوجوان پیش آید بلافاصله پدران و مادران از آن آگاهی می‌یابند و برای حل آن به سرعت اقدام می‌کنند.

۲- جو حاکم بر محیط خانواده دینداری و تقوا باشد، زیرا در چنین خانواده‌ای بزرگ‌ترها و نوجوانان با رساله‌های شرعی آشنا هستند و با مطالعه آن‌ها بسیاری از ابهامات خود را برطرف می‌سازند. در این قبیل خانواده‌ها نوجوانان درمی‌یابند که چه زمانی به بلوغ می‌رسند، چه وظایفی بر عهده دارند و چگونه باید از گذرگاه بلوغ عبور کنند.

۳- در خانواده‌هایی که از وسایل ارتباطی برخوردارند نظم و انضباطی در پرتو مدیریت خوب پدران و مادران باید برقرار باشد تا در حد لازم، منطقی و متعادل از برنامه‌های سازنده و مفید استفاده به عمل آید و از هر نوع برنامه بدآموز و انحرافی جداً پرهیز شود.

پدران و مادران در انجام وظایف تربیتی خود هرگز نباید دچار شفقت و عاطفه غیرمنطقی و غیرمعقول شوند و به خواست‌های غیر صحیح کودکان گوش فرا دهند، بلکه با آگاهی دادن‌های لازم فرزندان را قانع سازند تا آنان نیز از توقعات غیرمنطقی پرهیز کنند.

۴- پدران و مادران عاقل در دوره تربیتی تلاش می‌کنند کتاب‌های ارزنده و مفیدی را که در آن‌ها آگاهی‌های لازم به نوجوانان داده شده و مشکلات بلوغ و کیفیت رهسای از دشواری‌های آن تبیین شده است، در اختیار